

ĐỀ CƯƠNG VĂN HÓA NĂM 1943 VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ GIẢI PHÓNG PHỤ NỮ VIỆT NAM:

NGUYỄN THỊ ĐỊNH.

Ủy Viên Trung ương Đảng

Chủ tịch hội liên hiệp phụ nữ Việt Nam

Bài phát biểu quan trọng của đồng chí Chủ tịch Trường Chinh đã đề cập và giải quyết những vấn đề lý luận và thực tiễn cơ bản nhất liên quan đến cuộc cách mạng tư tưởng và văn hóa cũng như toàn bộ sự nghiệp cách mạng vĩ đại của chúng ta. Qua thực tiễn công tác vận động quần chúng, tôi xin phép được trình bày một vài ý kiến xung quanh vấn đề “ *Đề cương văn hóa năm 1943 và những vấn đề giải phóng phụ nữ Việt Nam*”.

Với thiên chức thiêng liêng là được làm mẹ trong lịch sử phát triển của loài người phụ nữ luôn luôn có vai trò đặc biệt quan trọng đối với văn hóa. Người mẹ sinh con, nuôi con bằng dòng sữa của mình, duy trì nòi giống, đảm bảo cho xã hội tồn tại và phát triển. Nhưng vai trò xã hội cao quý của người mẹ không dừng lại ở chức năng sinh học ấy, mà cơ bản hơn, chính là chức năng văn hóa của người mẹ.

Mẹ là người đầu tiên truyền thụ văn hóa loài người cho con, mở đường cho con nhập thân văn hóa để chuyển biến đứa trẻ từ con người sinh học trở thành con người xã hội. Về vai trò người mẹ, đồng chí Lê Duẩn đã nói: “phụ nữ là người có tính dân tộc hơn ai hết”, “những gì đẹp đẽ nhất tinh anh nhất, đều nằm trong các bà mẹ”, và “chính người mẹ đã góp phần giữ gìn và lưu truyền văn hóa dân tộc từ đời này sang đời khác”.

Bởi vậy, nếu như văn hóa là kết tinh những đặc trưng cơ bản nhất của mỗi dân tộc, văn hóa phản ánh trình độ phát triển của bản thân con người cũng như của toàn thể xã hội loài người, thì phụ nữ cũng chính là hiện thân của văn hóa. Trong cuốn *Đường cách mệnh*, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết: “Xem tư tưởng và việc làm của đàn bà, con gái thì biết xã hội tiến bộ ra thế nào”.

Thật vậy trong xã hội phân chia giai cấp, trình độ thấp kém và thân phận tòi đòi của người phụ nữ cũng phản ánh sự đối kháng giai cấp. Ăngghen đã viết trong cuốn *Nguồn gốc của gia đình, của chế độ tư hữu và của Nhà nước*: “Sự đối lập giai cấp đầu tiên biểu hiện trong lịch sử là sự đối lập xuất hiện cùng thột lúc với sự phát triển của sự đối không giữa đàn ông và đàn bà trong chế độ hôn nhân cá thể”

Xét về nguyên nhân sâu xa của sự bất bình đẳng giữa nam và nữ, của sự coi khinh coi rẻ người phụ nữ trong xã hội ấy chính là do sự áp bức giai cấp về mặt kinh tế và chính trị. Nhưng sự áp bức đó đã được áp đặt thông qua hàng loạt hệ thống: tôn giáo, đạo đức, lễ giáo, phong tục, tập quán, nếp sống, lối sống... trong gia đình cũng như ngoài xã hội. Bởi vậy, nguyên nhân trực tiếp của sự áp bức đó lại chính là do văn hóa mang tính giai cấp gây nên.

Ở nước ta, trước Cách mạng Tháng Tám, đặc biệt là trước khi có Đảng bên cạnh nổi thống khổ trong cảnh bị áp bức dân tộc, áp bức giai cấp như nam giới, phụ nữ Việt Nam còn biết bao tủi cực đắng cay do hệ thống văn hóa nhồi sọ, nô dịch, ngu dân của đế quốc Pháp, phát xít Nhật và văn hóa phong kiến suy đồi cùng một lúc được duy trì gây nên. Điều tủi cực đắng cay nhất là họ không chỉ trở thành hàng hóa, đồ chơi cho bọn thống trị, cho những kẻ lăm lăm, mà còn trở thành nô lệ ngay cho cả những người thân yêu nhất là cha, chồng và con trai mình “tại gia tòng phụ, xuất gia tòng phu, phu tử tòng tử”. Văn hóa thực dân, phát xít và phong kiến phản động thời đó đã đẩy người phụ nữ Việt Nam trở thành “nô lệ của nô lệ”, xiềng xích họ trong cảnh gia đình tù túng, chật hẹp, “nam ngoại. nữ nội”, với thân phận thấp hèn “nhất nam viết hữu, thập nữ viết vô”... Với trò và khả năng văn hóa dồi dào, phong phú vốn có của người phụ nữ lúc bấy giờ hầu như bị phủ nhận.

Chính vì vậy sự nghiệp giải phóng phụ nữ Việt Nam phải là một bộ phận hữu cơ trong sự nghiệp cách mạng của Đảng trên tất cả các mặt chính trị, kinh tế và văn hoá mới thật sự đạt đến mục tiêu “nam nữ bình quyền” mà

Cương lĩnh chính trị đầu tiên của Đảng năm 1930 đã đề cập.

Đề cương văn hóa Việt Nam năm 1943 là một văn kiện lịch sử chính thức đầu tiên mang tính toàn diện về đường lối văn hóa của Đảng ta. Đề cương đã xác định rõ lập trường văn hóa mácxít, phân tích thực trạng văn hóa Việt Nam lúc bấy giờ và đề ra những nguyên tắc cơ bản của văn hoá Việt Nam là dân tộc, khoa học, đại chúng kiên quyết đấu tranh chống văn hóa nô dịch, phản động, phong kiến, và chỉ ra con đường phát triển của văn hóa Việt Nam nhằm xây dựng nền văn hoá dân tộc dân chủ nhân dân tiến lên xây dựng nền văn hóa xã hội chủ nghĩa.

Với những vấn đề cơ bản đó, *Đề cương văn hóa năm 1943* không chỉ có ý nghĩa lý luận và ý nghĩa thực tiễn ở tầm chiến lược đối với sự nghiệp cách mạng văn hoá Việt Nam, mà còn có ý nghĩa rất lớn đối với sự nghiệp giải phóng phụ nữ, sự nghiệp giải phóng những người “nô lệ của nô lệ”. Cùng với nhiều cuộc vận động cách mạng trên các mặt chính trị, quân sự, kinh tế. Đề cương văn hoá đã góp phần tạo nên những chuyển biến sâu sắc trên các lĩnh vực tư tưởng, học thuật, nghệ thuật trong đông đảo các bộ, đảng viên, quần chúng cách mạng, cả nam và nữ. Trên cơ sở đó, họ có nhận thức đúng đắn dẫn đến vấn đề giải phóng phụ nữ, một trong những mục tiêu quan trọng của cách mạng vô sản do giai cấp công nhân lãnh đạo. Cùng với trào lưu cách mạng chung lúc bấy giờ, phụ nữ Việt Nam đã từng bước góp phần đấu tranh chống trả và cởi bỏ dần xiềng xích văn hóa tinh thần của bọn thực dân, phong kiến để đến với cách mạng ngày càng đông đảo. Hàng triệu phụ nữ vốn là những người bị khinh miệt, bị áp bức cùng cực dưới ách thống trị tàn bạo của thực dân, phát xít, phong kiến tay sai, đã trở thành một trong những lực lượng cách mạng to lớn, hăng hái tham gia Đoàn phụ nữ cứu quốc, mặt trận Việt Minh, dân quân du kích, lực lượng vũ trang... trong thời kỳ Tiền khởi nghĩa và Tổng khởi nghĩa, góp phần đưa Cách mạng Tháng Tám đến thắng lợi huy hoàng, đánh dấu sự đổi đời sâu sắc của người phụ nữ Việt Nam, từ thân phận nô lệ của nô lệ đã trở thành chủ nhân đất nước. Đó là tiền đề, là cơ sở vững chắc nhất để phong trào phụ nữ Việt Nam ngày càng trưởng thành, phát triển. Phụ nữ ngày càng tham gia đông đảo trong mọi lĩnh vực đời sống xã hội trong tư thế tự tin, hiểu biết và đã lập nên bao kỳ tích tuyệt vời trong kháng chiến chống Pháp, trong công kỹ cứu nước cũng như trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa ngày nay.

Những phẩm chất cách mạng đẹp đẽ và khả năng to lớn của phụ nữ đã được Đảng, Nhà nước và nhân dân ta coi trọng và đánh giá đúng mức. Trên các lĩnh vực học thuật, nghệ thuật, bên cạnh hình tượng anh bộ đội Cụ Hồ, hình tượng người phụ nữ Việt Nam đánh giặc kiên cường, nuôi con tài giỏi, đảm đang việc nước, việc nhà và rất mực thủy chung, nhân hậu cũng đã được tạo dựng, khắc họa đậm đà, phong phú trong khắp các loại hình văn hóa văn nghệ. Hình tượng người phụ nữ Việt Nam. người mẹ, người vợ, người công dân yêu nước, đã đem lại cho nhân dân cả nước và bạn bè trên thế giới lòng mến yêu, ngưỡng mộ.

Với phẩm chất trong sáng, đẹp đẽ, với truyền thống anh hùng, bất khuất, trung hậu, đảm đang, phụ nữ là một trong những đối tượng quan trọng của mọi nguồn cảm hứng sáng tạo văn hóa. Với thiên chức cao quý của người mẹ, phụ nữ Việt Nam luôn luôn giữ gìn và lưu truyền văn hóa dân tộc, và đặc biệt, với cương vị chủ nhân đất nước ngày nay trong cách mạng xã hội chủ nghĩa phụ nữ còn là một lực lượng đông đảo hoạt động trên mặt trận văn hóa, say mê sáng tạo bên cạnh những đồng nghiệp nam giới của mình.

Suy nghĩ về luận điểm của Mác, đánh giá nền văn minh của một chế độ xã hội thể hiện qua vai trò, vị trí và trình độ hiểu biết của người phụ nữ, suy nghĩ những y kiến của Bác về vấn đề này trong cuốn *Đường cách mệnh*, thông qua sự phát triển của phong trào phụ nữ, sự trung thành vượt bậc của người phụ nữ Việt Nam chúng ta càng tự hào hơn, thấm thía hơn tính ưu việt và bản chất tốt đẹp của chế độ xã hội chủ nghĩa.

Đảng, Bác Hồ và Nhà nước chuyên chính vô sản đã dày công dìu dắt mọi bước đi của phong trào phụ nữ, đưa phụ nữ từ thân phận “nô lệ của nô lệ” trở thành những chủ nhân bình đẳng như ngày nay. Cùng với nhiều văn kiện khác. *Đề cương văn hoá năm 1943* là một trong những văn kiện có tính chất khơi nguồn và hướng dẫn cho phong trào phụ nữ về mặt tinh thần.

Trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay, vấn đề giải phóng phụ nữ xét về thực chất chính là phải đảm bảo cho phụ nữ tham gia làm chủ tập thể một cách đầy đủ trong tất cả các lĩnh vực: chính trị, kinh tế

văn hóa, và về cả ba phương diện: làm chủ xã hội, làm chủ thiên nhiên, làm chủ bản thân. Sự nghiệp giải phóng phụ nữ vẫn gắn liền với sự nghiệp giải phóng dân tộc, tức là sự nghiệp bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa và gắn liền với sự nghiệp giải phóng giai cấp tức là sự nghiệp xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội.

Mỗi bước đi lên của sự nghiệp giải phóng phụ nữ đương nhiên chỉ có thể là kết quả tổng hợp của ba cuộc cách mạng: cách mạng về quan hệ sản xuất, cách mạng khoa học - kỹ thuật, cách mạng tư tưởng và văn hóa, trong đó, cách mạng khoa học - kỹ thuật là then chốt. Vì vậy, nếu như sự áp bức dân tộc và áp bức giai cấp trên các lĩnh vực chính trị và kinh tế đã được xóa bỏ, những ảnh hưởng tiêu cực về văn hóa vẫn còn tồn tại dưới hình thức ảnh hưởng của các loại văn hóa phản động đồi trụy, do bọn đế quốc bọn bá quyền Trung Quốc và bè lũ tay sai đưa từ ngoài vào, hoặc những tàn tích của văn hoá phong kiến được phục hồi lại, thì sự nghiệp giải phóng phụ nữ sẽ không phát triển được. Những thành tựu của cuộc cách mạng tư tưởng và văn hóa sẽ góp phần rất quan trọng trong việc giải phóng đời sống tinh thần của phụ nữ. Vì vậy đường lối cách mạng văn hóa Việt Nam được đề ra trong *Đề cương văn hóa* năm 1943 cả đã được phát triển, hoàn thiện trong Nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ IV, thứ V, trong Nghị quyết Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa V có ý nghĩa rất quan trọng thúc đẩy sự nghiệp giải phóng phụ nữ Việt Nam ngày càng tiến bộ mạnh mẽ.

Kỷ niệm 40 năm *Đề cương văn hóa Việt nam*, chúng ta càng tin tưởng hơn sự lãnh đạo tài tình của Đảng, càng thêm tin tưởng ở tiền đồ rạng rỡ của nền văn hóa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, tin vào thắng lợi của cách mạng xã hội chủ nghĩa nói chung cũng như sự nghiệp giải phóng phụ nữ nói riêng.

Nhân dịp này, thay mặt phụ nữ cả nước tôi tha thiết đề nghị giới văn hóa Việt Nam quan tâm hơn nữa tới sự nghiệp giải phóng phụ nữ mà toàn Đảng, toàn dân và toàn phụ nữ ta đang tiến hành đồng thời trong sự nghiệp chung của dân tộc.